अनुसूची २

(दफा४ तथा अनुसूची(१)को भाग(२)संग सक्बन्धित)

स्थानीय राजपत्र

खण्ड ८ संख्या ८ मितिः २०८१।०२।०७

भाग-२
जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
जनकपुरधाम, धनुषा
मधेश प्रदेश, नेपाल

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको कार्यविधि,२०८१

प्रस्तावनाः–

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका क्षेत्रभित्र प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउजान र सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पति, प्राकृतिक एवम सांस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्नका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका सबै क्रियाकलापको समन्वयात्मक र प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनका लागि कानून बनाउन वाञ्छनीय भएकोले, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ (२) बमोजिम यो कार्यविधि बनाई जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको कार्यपालिकाले पारित गरी लागु गरेको छ ।

अनुसूची २

(दफा४ तथा अनुसूची(१)को भाग(२)संग सक्बन्धित)

परिच्छेद–१

प्रारम्भिक

१.संक्षिप्त नाम र प्ररम्भ :–

(१) यस कार्यविधिको नाम जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८० रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२.परिभाषा :–

विषय वा प्रसंङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा :–

क)**“अध्यक्ष”** भन्नाले जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको अध्यक्षलाई सम्झनु पर्छ ।

ख)**“कोष”** भन्नालेदफा १२ बमोजिमको विपद् व्यवस्थापन कोष सम्झनु पर्छ ।

ग)**“गैरप्रकृतिक विपद”**भन्नाले महामारी, अनिकाल, डढेलो, कीट वा सुक्षम जीवाणु आतङ्क, पशु तथा चराचुरुङ्गीमा हुने फ्लु वा औद्योगिक दुर्घटना, आगलगी, विषाक्त ग्यास, रसायन वा विकिरण चुहावट, ग्यांस विष्फोटन,विषाक्त खाद्य सेवन, वातावरणीय प्रदुषण वा भौतिक संरचनाको क्षति तथा प्रकोप उद्धार कार्यमा हुने दुर्घटना वा यस्तै अन्य गैरप्रकृतिक कारणले उत्पन्न विपद् सम्झनु पर्छ ।

घ)**“जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति”**भन्नाले संघीय ऐनको दफा १६ बमोजिम धनुषा जिल्लामा गठन भएको जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्दछ ।

ङ)**“तोकिएको वा तोकिए बमोजिम”**भन्नाले यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

च)**“प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति”**भन्नाले संघीय ऐनको दफा १४ बमोजिम मधेश प्रदेशमा गठन भएको प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

छ)**“प्रमुख”**भन्नाले जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको प्रमुख सम्झानु पर्छ ।

ज)**“प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत”**भन्नाले जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाकाप्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्झानु पर्छ ।

झ)**“प्राकृतिक विपद्”**भन्नाले हिमपात, असिना, हिमपहिरो, हिमताल बिस्फोटन, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, बाढी,पहिरो तथा भु–स्खलन, डुवान, खढेरी,आंधी, हुरी, बतास, शीतलहर, तातो हावाको लहर, चटयाङ्ग, भुकम्प, ज्वालामुखी बिस्फोट, डढेलो वा यस्तै अन्य प्राकृतिक कारणले उत्पन्न जुनसुकै विपद् सम्झनु पर्छ ।

ञ)**“राष्ट्रिय कार्यकारी समिति”**भन्नाले संघीय ऐनको दफा ६ बमोजिमको कार्यकारी समिति सम्झनु पर्छ ।

ट)**“राष्ट्रिय परिषद”**भन्नाले संघीय ऐनको दफा ३ बमोजिमका विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद सम्झनु पर्छ ।

ठ) **“राष्ट्रिय प्राधिकरण”**भन्नाले संघीय ऐनको दफा १० बमोजिमका गठन भएको राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण सम्झनु पर्छ ।

ड) **“विपद्”**भन्नाले कुनै स्थानमा आपकालीन अवस्था सिर्जना भई वा धनको क्षतिको सार्थ जीवनयापन र वातावरणमा प्रतिकुद असर पार्ने प्राकृतिक वा गैरप्राकृतिक विपद् सम्झनु पर्छ ।

ढ) **“विपद् जोमिख उद्धार समूह”**भन्नाले विपद्को अवस्थामा खोजी तथा उद्धार गनै क्रियाशिल वा विपद् व्यवस्थापनको लागि परिचालन गर्न तयार गरिएको विशिष्टीकृत खोज तथा उद्धार समुह सम्झनु पर्छ र सो शब्दले तालिम प्राप्त मानवीय सहायताकर्मीलाई समेत जनाउंछ ।

ण) **“विपद् जोखिक न्यूनीकरण”**भन्नाले विपदेपूर्व गरिने जोखिमको विशलेषण तथा मूल्यांकन, विपद् रोकथाम वा विपद्बाट हुने क्षतिको न्यूनीकरण तथा विकासका कार्यमा विपद् जोखिमलाई कम गों सम्बन्धी कार्य सम्झनु पर्छ ।

त) **“विपद् वुनर्लाभ”**भन्नाले विपद्को घटना पछि गरिने पुर्ननिर्माण एवम पुर्नस्थापनासंग सम्बन्धित कार्य सम्झनु पर्छ ।

थ) **“विपद प्रतिकाय”** भन्नाले विपद्को घटना घटनासाथ तत्कालै गरिने खोज, उद्धार एवम राहतसंग सम्बन्धित कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले विपद् प्रतिकार्यको पूर्वतयारीलाई समेत जनाउंछ ।

द) **“विपद व्यवस्थापन”**भन्नाले विपद जोखिम न्यूनीकरण, विपद प्रतिकार्य र विपद पुर्नलाभसंग सम्बन्धित सम्पूर्ण क्रियाकलाप सम्झनु पर्छ ।

ध) **“व्यवसायिक प्रतिष्ठान”**भन्नाले उद्योग, कलकारखाना, सिनेमा घर, सपिङ मल, बहुउद्देश्यीय व्यापारिक भवन जस्ता व्यवसायिक प्रतिष्ठान सम्झनु पर्छ ।

न) **“समिति”**भन्नाले दफा ३ बमोजिमको जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका विपद व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

प) **“संघीय ऐन”**भन्नाले नेपाल सरकारको विपद् जोखिम न्यस्नीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ म्झिनु

पर्छ ।

फ) **“संघीय मन्त्रालय”**भन्नाले नेपाल सरकारको विपद् व्यवस्थापन हेर्ने गरी तोकिएको मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

ब) **“सार्वजनिक संस्थान”**भन्नाले सरकारी निकाय, सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको संस्था, प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको संगठित संस्था वा सबै प्रकारका स्वास्थ्य तथा शैक्षिक संस्था सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद–२

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

अनुसूची २

(दफा४ तथा अनुसूची(१)को भाग(२)संग सक्बन्धित)

३.नगर विपद् व्यवस्थापन समिति :–

(१) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका भित्रको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न एक नगर विपद् व्यवस्थापन समिति रहने छ।

(२) समितिको गठन देहाय बमोजिम हुने छ ।

क)जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको नगर प्रमुख	– संयोजक
ख)जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको नगर उपप्रमुख	– सदस्य
ग)जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	– सदस्य
घ)विषयगत समितिका संयोजकहरु	– सदस्य
ङ)प्रतिनिधि, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धनुषा	– सदस्य
च)सामाजिक महाशाखा/शाखा प्रमुख	– सदस्य
छ)पूर्वाधार विकास महाशाखा/शाखा प्रमुख	– सदस्य
ज)जिल्ला प्रहरी कार्यालयको प्रतिनिधि	– सदस्य
झ)नगर प्रहरी प्रमुख	– सदस्य
ञ)राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त दलका स्थानीय प्रतिनिधि(१)जना	– सदस्य
त)नेपाल रेडक्रस सोसाईटीका स्थानीय प्रतिनिधि(१)जना	– सदस्य
थ) निजी क्षेत्रको उद्योग वाणिज्य सम्बन्धी मान्यता प्राप्त संस्थाको जनकपुरधाम उपमानगरपालिका तहको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि (१) जना	– सदस्य
द)गैरसरकारी संस्था महासंघका स्थानीय प्रतिनिधि(१)जना	– सदस्य
ध)नेपाल पत्रकार महासंघको स्थानीय प्रतिनिधि(१)जना	– सदस्य
न) विपद् व्यवस्थापन हेर्ने गरि तोकिएको महाशाखा/शाखा प्रमुख	– सदस्य–सचिव

३) उपदफा(२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि क्रम सं.(ञ),(ट),(ठ),(ड), (ढ) र (ण) का सदस्यहरु उपलब्ध नभएको अवस्थामा पनि समिति गठन एवम काम कारवाही गर्नमा असर पर्ने छैन ।

४.समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था :–

(१) संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा समितिको बैठक बस्ने छ ।

(२) समितिको सदस्य–सचिवले समितिको बैठक बस्ने मिति, समय र स्थान तोकी बैठकमा छलफल हुने विषयसूची सहितको सूचना बैठक बस्ने समयभन्दा चौबीस घण्टा अगाबै सबै सदस्यले पाउने गरी पठाउनु पर्नेछ ।

(३) समितिको पचास प्रसितशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) उपदफा(२)र(३)मा जुनसुकै कुरा लेखिएतापनि समितिको बैठक तत्काल बोलाउन आवश्यक भएमा अध्यक्षले जुनसुकै बेलापनि समितिको बैठक बोलाउन सक्नेछ र यस्तो अवस्थामा अध्यक्ष र घटीमा १ जना सदस्य सहित सदस्यसचिव उपस्थित भएमा समितिको बैठक बस्न सक्नेछ ।

(५) समितिको बैठक संयोजकको अध्यक्षतामा बस्नेछ ।

(६) समितिको निर्णय बहुमतद्वारा हुनेछ र मत बराबर भएमा संयोजकले निर्णायक मत दिने छ।

(७) समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकाय वा संघ संस्थाको प्रतिनिधि र विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(८) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(९) समितिको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गरी राख्नेछ ।

५.समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः–

समितिको काम, कर्तव्य रअधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद् स्वीकृत राष्ट्र नीति तथा योजना एवम राष्ट्रिय कार्यकारी समिति र प्रदेश विपद व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत एकीकृत तथा क्षेत्रगत नीति योजना र कार्यक्रम अनुरुप हुनेगरी नगर विपद् व्यवस्थापन नीति तथा योजना तर्जुमा गरी कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने ।

(ख) नगरसभाबाट स्वीकृत नीति तथा योजनाको अधिनमा रही विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य तथा विपद् पुर्नलाभ सम्बन्धी एकीकृत तथा क्षेत्रगत नीति, योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी लागु गर्ने, गराउने ।

(ग) नगरबाट सञ्चालन हुने विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम तथा बजेट प्रस्ताव तयार गर्ने गराउने ।

(घ) विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा नगरको संस्थागत क्षमता विकास गर्ने, गराउने ।

(ङ) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी, स्वयंसेवक, सामाजिक परिचालक तथा समुदायलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रशिक्षण दिने व्यवस्था मिलाउने ।

(च) विपद् घटना हुनसाथ खोज, उद्धार र राहत लगायतका प्राथमिक कार्यहरु तत्काल गर्नको लागि संस्थागत संयन्त्र स्वतः परिचालन हुने गरी आवश्यक कार्यविधि तथा मापदण्ड तर्जुमा गरी लागु गर्ने,गराउने ।

(छ) विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा संघीय तथा प्रदेशिक कानूनको अधिनमा रहि सार्वजनिक,निजी, गैरसरकारी लगायत सबै निकाय तथा संस्थाले निर्वाह गर्न पर्ने भूमिका निर्धारण गर्ने तथा त्यस्ता संस्था वा निकायलाई आफ्नो नीति, योजना र कार्यक्रममा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय समावेश गर्न लगाउने ।

(ज) विपद्को समयमा स्थानीय आमसञ्चारका मात्तयमहरुको भूमिका सम्बन्धी आवश्यक मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(झ) सरकारी, निजी एवम गैरसरकारी संस्था, स्थानीय स्वयंसेवक, सामाजिक परिचालक लगायत सम्बन्धित सबैपक्षको समन्वय र संलग्नतामा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।

(ञ) भौतिक संरचना निर्माण गर्दा भवनसंहिता लगायतका अन्य स्वीकृत निर्देशिका वा मापदण्डको पालना गराउने ।

(ट) स्थानीय सार्वजनिक पूर्वाधार सम्बन्धी संरचनाको विपद् जोखिम मूल्यांकन गर्ने , गराउने ,

अनुसूची २

(दफा४ तथा अनुसूची(१)को भाग(२)संग सक्बन्धित)

(ठ) नदी किनारा, बगर, पहिरो जान सक्ने भिरालो जमिन र हुकान हुने क्षेत्र वा विपद् जोखिमको सम्भमवना भएका असुरक्षित क्षेत्रमा बसोबास गर्ने व्यक्ति तथा समुदायलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गराउने उपयूक्त स्थानको खोजी कार्यमा सहयोग गर्ने तथा सुरक्षित स्थानमा बसोबास सम्बन्धी सचेतना जगाउने ।

(ड) विपद्बाट स्थानीय स्तरमा निजी तथा सार्वजनिक क्षेत्रबाट भईरहेको सेवा प्रवाहमा अवरोध आइपरेमा सोको पुनःसञ्चालनका लागि सेवा निरन्तरताको योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।

(ढ) स्थानीय समुदायलाई विपदप्रति जागरुक बनाउन, विपदसंग सम्बन्धित योजना तथा कार्यक्रम तर्जमा गर्न विपदको घटना हुनसाथ प्रतिकार्यका लागि परिचालित हुन वडा तथा समुदायस्तरमा समावेशी विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन गर्ने ।

(ण) विद्यालय तहको शैक्षिक पाठयक्रममा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय समावेश गर्न पहल गर्ने।

(त) विपद् प्रतिकार्यका लागि नमूना अभ्यास गर्ने, गराउने ।

(थ) विपद्को समयमा प्रयोग गर्न सकिने गरी बमरुणयन्त्र लगायतका अन्य उपकरणहरु तयारी हालतमा राख्न लगाउने ।

(द) स्थानीय स्तरमा आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गर्ने ।

(ध) नगरमा विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणाली तथा पूर्वचेतावनी प्रणली विकास र सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(न) विपद् प्रभावित क्षेत्रमा तत्काल उद्धार तथा रनहतको व्यवस्था मिलाउने ।

(प) विपद्मा परी हराएका, बिग्रेका वा नष्ट भएका कागजातको यकिन तथ्यांक गरी राख्न लगाउने ।

(फ) विपद्बाट प्रभावित घरपरिवारको पहिचान , स्तर निर्धारण तथा परिचयपत्र वितरण गर्ने गराउने ।

(ब) विपदको समयमा जोखिममा रहेको समूह विशेषगरी महिला, बालबालिका, किशोरी, आपङ्गता भएका व्यक्ति उपर हुन सक्ने घटना(लैङ्गक हिंसा, वेचविखन तथा अन्य कुनै पनि किसिमका शोषण)रोकथामको लागि विशेष सतर्कता अपनाई सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

(भ) विपद् प्रभावितहरुको प्रत्यक्ष र सक्रिय सहभागितामा विपद् प्रभावित क्षेत्रमा आर्थिक क्रियाकलापको पुर्नस्थापना रोजगारका अवसरको सृजना तथा जीवनयापनका लागि आय आर्जन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(म) विपदको जोखिममा रहृका महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक,दलित,सिमान्तकृत वर्ग तथा समुदाय, अशक्त तथा आपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको लागि विशेष योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(य) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा सार्वजनिक संस्था तथा व्यवसायिक प्रतिष्ठानले प्रचलित ऐन बमोजिम कार्य गरे नगरेको अनुगमन गर्ने ।

(र) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यकारी समिति, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति तथा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने, गराउने ।

(ल) विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारका मन्त्रालय, विभाग तथा अन्य निकायसंग सहकार्य गर्ने ।

(व) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारका वा नगरसभाले तोकेको अन्य कार्य गर्ने, गराउने ।

(श) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा संघीय तथा प्रदेशिक कानूनको प्रतिकूल नहुने गरी नगर कार्यपालिकाले तोके बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने, गराउने ।

(ष) विभिनन संघसंस्थान, व्यक्तिबाट प्राप्त हुने राहत तथा पुनर्निमाण र पुर्नलाभका बिषयवस्तुलाई स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले तोकेको स्थान र मापदण्ड अनुसार गर्ने, गराउने ।

(स) विपद् व्यवस्थापनका लागि समितिको निर्णयबाट राहत तथा सामाजिक सहायता गर्न सकनेछ ।

परिच्छेद–३

वडा स्तरीय व्यवस्थापन समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

६. वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति :–

(१) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको प्रत्येक वडामा एक वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

(२) वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क)वडा अध्यक्ष	–संयोजक
(ख)वडा सदस्यहरु	–सदस्य
(ग) वडा भित्र रहेका विषयगत शाखा/ईकाई कार्यालयका प्रमुखहरु	–सदस्य
(घ) वडा भित्र रहेका सुरक्षा निकार्यका प्रमुखहरु	–सदस्य
(ङ) राष्ट्रि मान्यता प्राप्त दलका वडास्थित प्रमुख वा प्रतिनिधि	–सदस्य
(च)स्थानीय रेडक्रस,	–सदस्य
(छ)गैरसरकारी तथा सामुदायमा आधारित संघसंस्थान तथा युवाकल्वबाट संयोजकले तोकेबमोजिम न्यूनतम २ महिला सहित ४जना	–सदस्य
(ज) वडा सचिव	–सदस्य सचिव

(३) उपदफा(२) बमोजिमको समितिको बैठक सो समितिको संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्ने छ ।

(४) समितिको सदस्य सचिवले समितिको बैठक बस्ने मिति, समयर स्थान तोकी बैठकमा छलफल हुने विषयसूची सहितको सूचना बैठक बस्ने समयभन्दा चौबीस घण्टा अगाबै सबै सदस्यले पाउने गरी पठाउनु पर्नेछ ।

(५) समितिका पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपुरक सङख्या पुगेको मानिनेछ ।

(६) उपदफा(४)र(५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि सो बैठक तत्काल बोलाउन आवश्यक भएमा संयोजकले जुनसुकै बेलापनि समितिको बैठक बोलाउन सक्नेछ र त्यस्तो अवस्थामा संयोजक र घटीमा १ जना सदस्य सहित सदस्यसचिव उपस्थित भएमा समितिको बैठक बस्न सक्नेछ ।

(७) समितिको बैठकको अध्यक्षता सोसमितिको संयोजकले गर्नेछ ।

(८) समितिको निर्णय बहुमतद्वारा हुनेछ र मत बराबर भएमा संयोजकले निर्णायक मत दिनेछ ।

(९) समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकाय वा संङ्घ संस्थानका प्रतिनिधि र विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(१०) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि सो समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(११) समितिको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गरी राख्ने छ ।

७.वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम , कर्तव्य र अधिकार :–

समितिको काम , कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :–

(क) वडा भित्र विपद प्रतिकार्य तथा विपद् पुर्नलाभ सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालनका लागि नगर विपद् व्यवस्थापन समितिमा सिफारिस गर्ने तथा सो समितिबाट नीति योजना अनुरुपका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन र पुनरावलोकन नर्गे ।

(ख) वडामा विकास निर्माणका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनमा विपद जोखिम व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने, सुरक्षित विद्यालय तथा अस्पतालका लागि विपद् जोखिम न्यूनिकरणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

(ग) विपद व्यवस्थापनका सम्बन्धमा वडाको संस्थागत क्षमता विकास गर्ने ।

(घ) विपद् व्यवस्थापन योजना, आपातकालीन कार्ययोजना, पुनःस्थापना तथा पुर्ननिर्माण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(ङ) समुदायमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्ने समूहहरुको गठन तथा समुहहरुलाई परिचालन गर्ने गराउने ।

(च) वडा सदस्यहरु, कर्मचारी, स्वयंसेवक, सामाजिक पचिालक तथा सामुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समिति सदस्य, नागरिक सामाजका प्रतिनिधिलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रशिक्षणको व्यवस्था मिलाउने ।

(छ) स्थानीय समुदायलाई विपद्प्रति जागरुक बनाउने, विपद्संग सम्बन्धित योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न तथा विपद्को घटना हुनासाथ प्रतिकार्यका लागि तयारी अवस्थामा राख्ने ।

(ज) विपद्का घटना हुनासाथ खोज, उद्धार र राहत लगायतका प्राथमिक कार्यहरु तत्काल गर्नको लागि समन्वय गर्ने ।

(झ) आपातकालीन नमूना अभ्यास गर्ने, गराउने ।

(ञ) विपद्बाट प्रभावित घरपरिवारको पहिचान, स्तर निर्धारण तथा परिचयपत्र वितरणमा नगर विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने ।

(ट) विपद्को समयमा जोखिममा रहेका समूह विशेषगरी महिला, बालबालिका, किशोरी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिउपर हुन सक्ने छटना(लैङ्गिक हिंसा, बेचबिखन तथा अन्य कुनै पनि किसिमका शोषण) रोकथामको लागि विशेष सतर्कता अनिाई सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

(ठ) नगर विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।

(ड) वडास्तरीय विपद व्यवस्थापन समितिले नगर विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सिफारिस गर्नेछ ।

परिच्छेद–४

सुरक्षा निकाय तथा अन्य निकायको परिचालन

८.सुरक्षा निकायको परिचालन तथा सहयोग र समन्वयः–

(१) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाले विपद् व्यवस्थापनको काममा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारले परिचालन गरेका संघीय तथा प्रादेशिक सुरक्षा निकायहरुलाई सहयोग र समन्वय गर्नेछ ।

(२) सुरक्षा निकायले विपद्को समयमा खोज तथा उद्धार कार्यका लागि नगरकार्यपालिकासंग आवश्यक सामाग्री मांग गरेको अवस्थामा नगरपालिकामा उपलब्ध भएसम्म त्यस्तो सामाग्री तत्काल उपलब्ध गराइनेछ।

(३) विपद् प्रतिकार्यका लागि नगरपालिकाले आफुसंग रहेको नगर प्रहरीलाई परिचालन गर्नेछ।

९.बारुणयन्त्र तथा अन्य सेवा प्रदायक निकायको काम , कर्तव्य र अधिकार :–

(१) बारुणयन्त्र, एम्बुलेन्स तथा त्यस्तै अन्य सेवा प्रदायकले आपतकालीन खोज, उद्धार तथा राहत उपलब्ध गराउन समितिले दिएको निर्देशनको पाल्ना गर्नु पर्नेछ।

(२) आपातकालीन कार्य सम्पादन गर्दा समितिको आदेश बमोजिम कुनै पनि स्थानमा प्रवेश गर्ने तथा जुनसुकै व्यक्ति वा संस्थाको साधन र स्रोत उपयोग गर्ने अधिकार बारुणयन्त्र सेवा प्रदायकलाई हुनेछ।

१०. सार्वजनिक तथा व्यवसायिक प्रष्ठिानको दायित्व :–

(१) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा नगरपालिका भित्रका सबै सार्वजनिक संस्था तथा व्यावसायिक प्रतिष्ठानको दायित्व देहाय बमोजिम हुनेछ :–

(क) आफनो भवन, उद्योग, कार्यालय वा व्यावसायिक केन्द्रमा विपद्का घटना हुन नदिन विपद् सुरक्षा औजार, उपकरण, सामाग्री, आपातकालीन निकास लगायत तोकिए बमोजिमका अन्य व्यवस्था गर्ने।

(ख) तथ्यांक संकलन, क्षतिको मूलांकन, राहत। पर्नस्थापना तथा पूर्ननिमाण समेतका सम्पूर्ण कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्ने।

(ग) आफ्ना कर्मचारी तथा कामदारलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा आधारभूत अभिमुखिकरण गर्ने, गराउने।

(घ) विपद् व्यवस्थापन कार्यमा उपयोग हुने स्रोत साधनलाई तयारी आलतमा राख्ने।

(ङ) आफ्ना भवन लगायत अन्य संरचना आपातकालीन प्रयोजनका लागि आवश्यक परेमा आदेशानुसार उपलब्ध गराउने।

(च) सम्बन्धित अधिकारीको सुपरिवेक्षणमा उद्धार तथा राहत वितरण कार्यमा सहयोग पुर्याउने।

(छ) विपद् जोखिम न्यूनीकरण संयन्त्रको व्यवस्था गरी तयारी अवस्थामा राख्ने।

(ज) फोहरमैला तथा प्रदुषणको यथोचित वयवस्थापन गरी यसबाट वातावरण र जनजीवनमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरु अपनाउने।

(झ) विपद्को घटना घटेमा तत्काल नजिकको सुरक्षा निकाय र स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रलाई खबर गर्ने।

(२)विपद् व्यवस्थापनमा सहयोग गर्नु पर्नेः–

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका भित्रका सरकारी कार्यालय, गैरसरकारी संस्था, स्थानीय संघ संस्था,समुदाय, स्वंयमसेवक, नागरिक सामाज, निजीक्षेत्र तथा व्यक्तिले विपद् व्यवस्थापन कार्यमा नगरपालिकालाई देहाय बमोजिम सहयोग गर्नु पर्नेछ :–

(क) तथ्यांक संक्लन, क्षतिको मूल्यांकन, राहत, पूर्नस्थापना तथा पर्ननिर्माण लगायतका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा सहयोग गर्ने।

(ख) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने।

(ग) क्षमता विकास, आपातकालीन नमूना अभ्यास तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रममा सहयोग गर्ने तथा भाग लिने ।

(घ) खोज, उद्धार तथा राहत वितरण सम्बन्धी कार्यमा सहयोग गर्ने ।

परिच्छेद–५

विपद व्यवस्थापन कोष सम्बन्धी व्यवस्था

१२.विपद् व्यवस्थापन कोषः–

(१) विपद् व्यवस्थापनका लागि जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकामा छुट्टै एक आकस्मिक कोष रहनेछ ।

(२) कोषमा देहाय बमोजिम रकमहरु रहनेछनः–

(क) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको वार्षिक बजेटबाट विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा गर्ने गरी स्वीकृत रकम ।

(ख) प्रदेश सरकारबाट विपद् व्यवस्थापनका लागि प्राप्त रकम ।

(ग) नेपाल सरकारबाट विपद् व्यवस्थापनका लागि प्राप्त रकम ।

(घ) स्वदेशी कुनै संघ संस्थान वा व्यक्तिबाट दान, दातव्य वा उपहार स्वरुप प्राप्त रकम ।

(ङ) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) विपद व्यवस्थापनका लागि जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाले कानून बमोजिम बिशेष शुल्क वा दस्तुर संकलन गर्न सक्ने छ ।

(४) कोषको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) कोषको रकम विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कामका लागि प्रयोग गरिनेछ ।

(६) उपदफा(५)मा जुनसुकै कुरा लेखिएतापनि कोषको रकम नियमित प्रशासनिक कार्यको लागि खर्च गरिने छैन ।

(७) कोषको लेखापरिक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

(८) समितिले कोषको बार्षिक आय–व्ययको प्रतिवेदन तयार गरी कार्यपालिका मार्फत नगरसभा समक्ष पेश गर्नेछ ।

परिच्छेद–६

कसुर तथा सजाय

१३.कसुर तथा सजाय :–

कसैले विपद्को घटना घटन सक्ने गरी लापरवाही गरेमा वा यस्ता घटना घटाउन प्रत्यक्ष संलग्न भएमा वा घछ्ना घटेको अवस्थामा नाजायज फाइदा लिने गरी वा आफुलाई मात्र फाइदा पुग्ने किसिमको कुनै काम गरेमा वा यस सम्बन्धमा संघीय कानून बमोजिम कसुरजन्य मानिने कुनै काम गरेमा तत् सम्बन्धी कारवाही प्रचलित संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद–७

अनुसूची २

(दफा४ तथा अनुसूची(१)को भाग(२)संग सक्बन्धित)

विविध

१४.विपद्संकतग्रस्त क्षेत्र घोषणाको पाल्ना र समन्वय :–

(१) नेपाल सरकारले नगरपालिका भित्रको कुनै ठांउमा गम्भीर प्रकृतिको विपद् उत्पन्न भएबाट विपद संकटग्रस्त क्षेत्र घष्णा गरी प्रचलित कानून बमोजिम कुनै काम गर्न गराउन आदेश दिएमा सोको पाल्ना गर्नु गराउनु नगरपालिकाको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) उपदफा(१) बमोजिम घोषणा गरिएको क्षेत्रमा नेपाल सरकारले प्रचलित कानून बमोजिम कुनै काम गर्न गराउनमा नगरपालिकाले आवश्यक समन्वय गर्नेछ ।

(३) उपदफा(१) बमोजिम घोषणा गरिएको क्षेत्र सम्बन्धी सूचना प्रसारण नगरपालिकाले सहयोग र समन्वय गर्नेछ ।

१५.नेपाल सरकारको स्वीकृतीमा मात्र प्रवेश गर्ने :–

(१) विपद्बाट असर परेको कुनै क्षेत्रमा विदेशी नागरिक वा संस्थाले प्रवेश गर्नु परेमा नेपाल सरकारको स्वीकृती लिएको छ छैन भनि नगर कार्यपालिकाले सोधखोज गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदाफा (१) बमोजिम सोधखोज गर्दा त्यस्तो नागरिक वा संस्थाले नेपाल सरकारको स्वीकृति लिएको नदेखएकोमा निजको प्रवेशलाई रोक लगाई तत् सम्बन्धी सूचना नेपाल सरकारलाई उपलब्ध गराइने छ ।

१६.मानवीय तथा अन्य सहायता र समन्वय :–

(१) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका भित्र उत्पन्न विपद्को अवस्थालाई तत्काल सामना गर्न आन्तिरिक स्रोत र साधनबाट नभ्याउने भएमा मानवीय तथा अन्य सायता र समन्वयका लागि जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकार तथा नेपाल सरकारलाई अनुरोध गरिनेछ ।

(२) विपद्बाट उत्पन्न स्थिति नियन्त्रण गर्ने क्रममा नेपाल सरकारले अन्तराष्ट्रिय मानवीय तथा अन्य सहयोग लिई परिचालन गरेको अवस्थामा नेपाल सरकारको निर्देशनमा रहि तत्सम्बन्धी कार्यमा सहयोग र समन्वय गरिनेछ ।

(३) छिमेकी स्थानीय तहमा कुनै विपद् उत्पन्न भई सो व्यवस्थापनका लागि छेमेकी स्थानीय तहले सोझै जिल्ला समन्वय वा प्रदेश सरकार मार्फत अनुरोध गरेमा उपलब्ध भए सम्मको सहयोग पुर्याउन नगरकार्यपालिकाको दायित्व हुनेछ ।

१७.तत्काल खरिद तथा निर्माण र प्रयोग गर्न सकिने :–

(१) विशेष परिस्थिति परी विपद्बाट प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार तथा राहत उपलब्ध गराउन तथा भई रहेको विपद्बाट थप क्षति हुन नदिनका लागि तत्कालै राहत सामाग्री खरिद वा निर्माण कार्य गर्न आवश्यक भएमा सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी प्रचलित कानूनमा रहेको विशेष परिस्थितिमा खरिद गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था बमोजिम पालिकाले खरिद वा निर्माण कार्य गर्न सकिनेछ ।

(२) विपद्बाट प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार तथा राहत उपलब्ध गराउन तथा भईरहेको विपद्बाट थप क्षति हुन नदिनका लागि नगरपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै गैरसरकारी कार्यालय वा अन्य संघ संस्था र व्यक्तिको चल, अचल सम्पति तथा सवारी साधन उपयोग गर्न आवश्यक भएमा सोको अभिलेख राखी तोकिएको अवधीभरको लागि अस्थायी तवरले प्राप्त गर्न सकिनेछ ।

(३) विपद्बाट प्रभावित क्षेत्रमा तत्काल राहत उपलब्ध गराउन नगरपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै गैरसरकारी कार्यालय वा अन्य संघ संस्थान र व्यक्तिको खाघान्न, लताकपडा, औषधि वा अन्य वस्तु आवश्यक भएमा सोको अभिलेख राखी नियन्त्रणमा लिन र सम्बन्धित प्रभावित पक्षलाई वितरण गर्न सकनेछ ।

(४) जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाले उपदाफा (२) बमोजिम कुनै अस्थायी रुपमा प्राप्त गरेमा वा उपदफा (३) बमोजिम कुनै बस्तु नियन्ण्त्रण र वितरण गरेमा त्यस्तो प्रयोग वा बस्तु उपयोग वापत प्रचलित दर अनुसारको रकम सम्बन्धित कार्यालय वा व्यक्तिलाई दिनेछ ।

१८.राहतको न्यूनतम मापदण्ड सम्बन्धी व्यवस्था :–

(१) विपद् प्रभावित व्यक्तिलाई नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारले उपलब्ध गराउने राहतको अतिरिक्त जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाले आन्तरिक स्रोतबाट थप राहत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाले विपद् प्रभावित व्यक्तिलाई राहत उपलब्ध गराउंदा मापदण्ड बनाई सोको आधारमा राहत उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको राहतको मापदण्डमा अन्य विषयको अतिरिक्त देहायका विषय सामावेश भएको हुनु पर्नेछः–

(क) विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिलाई अस्थायी आश्रयस्थलमा राख्दा उपलब्ध गराउनु पर्ने आवास,खाद्यान्न, खानेपानी, स्वास्थ्य तथा सरसफाई सम्बन्धी ।

(ख) विपद्बाट मृत्यू हुनेको परिवार तथा सम्पतिको क्षति हुने व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने न्यूतम राहत सम्बन्धी ।

(ग) महिला, बाबालिका, जेष्ठ नागरिक। अशक्त तथा आपाङ्गता भएका व्यक्तिको आवश्यकता संवोधनका लागि विशेष राहत प्याकेजहरु(जस्तै डिग्निटी, किट र चिल्ड्रेन किट) महिलाहरुको सुरक्षा स्थल ।

(घ) व्यक्तिगत गोपनियता तथा सुरक्षा सम्बन्धी ।

(ङ) न्यून्तम राहत बाहेक स्वरोजगार तथा रोजगारी व्यवस्थापनका माध्यमबाट पीडितको जीविकोपार्जन सम्बन्धी ।

(च) गैरसरकारी वा व्यक्तिगत रुपमा दिइने राहत वितरण सम्बन्धी ।

(छ) एकद्वार प्रणली अनुरुप राहत वितरण गर्ने सम्बन्धी ।

(ज) राहत संग सम्बन्धित अन्य उपयूक्त विषय ।

१९.विपद्मा परी हराएका वा नष्ट भएका कागजात सम्बन्धमा :–

विपद्मा परी हराई फेला पर्न नसकेका तथा आंशिक वा पूर्ण रुपमा क्षति भएका जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाका महत्वपूर्ण कागजातहरुको प्रमाणिकरण तथा प्रतिलिपि उपलब्ध गराउने सम्बन्धी प्रचलित कानूनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२०.निर्देशन दिन सक्नेः–

समितिले यस ऐनको अधिनमा रही विपद् व्यवस्थापनका लागि कुनै व्यक्ति वा निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने र त्यस्तो निर्देशनको पाल्ना गर्नु सम्बन्धित व्यक्ति वा निकायको मर्तव्य हुनेछ ।

२१.उपसमिति गठन गर्न सक्नेः–

(१) समितिले आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने उपसमितिको काम, कर्तव्य, अधिकार र कार्यविधि उपसमिति गठन गर्दाका बखत तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२.अभिलेख राख्नु पर्नेः–

(१) विपद्को समयमा राहत उपलब्ध गराउने व्यक्ति, निकाय वा संस्थाको नाम र उपलब्ध गराइएको राहत तथा सोको परिणाम सहितको विवरणको अभिलेख राख्दा समितिले मिलाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विवरण राख्दा विपद्मा परेका महिला, बालबालिक तथा जेष्ठ नागरिक, विपद्का कारणले स्थान्तरण भएका घरपरिवार लगातको संख्या एकिन हुने विवरण र उनीहरुलाई उपलब्ध गराइएको राहत स्पष्टरुपमा राख्नुपर्नेछ ।

२३.पुरस्कार दिन सक्नेः–

स्थानीय विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा विशेष सहयोग पुर्याउन उत्कृष्ट व्यक्ति वा संस्थालाई प्रोत्साहन स्वरुप समितिको सिफारिसमा नगर कार्यपालिकाले सम्मान तथा पुरस्कार दिन सक्नेछ ।

२४.वार्षिक प्रतिवेदनः–

(१) समितिले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा गरेको कामको विवरण सहितको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी कार्यपालिका मार्फत नगरसभा, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको वार्षिक प्रतिवदेन सार्वजनिक रुपमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

२५.प्रशासनिक खर्च व्यवस्थापनः–

समितिको बैठक तथा प्रतिवेदन तयारी लगायतका कार्यसंग सम्बन्धित न्यूतम पैशासनिक खर्च नगरकार्यपालिकाले व्यवस्था गर्नेछ ।

२६.अधिकार प्रत्यायोजनः–

यो ऐनमा तथा यस ऐन अन्तरगत बनेको नियम बमोजिम समितिलाई प्राप्त अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार समिति संयोजक तथा तोकिएको पदाधिकारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

२६.नियम बनाउने अधिकारः–

नगर कार्यपालिकाले यो ऐन कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नियम तथा कार्यविधि बनाउन सक्नेछ ।

२७. बचाऊ र खारेजी :–

यस अधि भए गरेका कार्य यसै ऐन बमोजिम हुनेछ । संघीय र प्रदेश कानून संग बाझिएमा बाझिएको हद सम्म अमान्य हुनेछ ।

कार्यपालिका बाट पारित मितिः-२०८१।०१।२७ गते

प्रमाणिकरण मिति:-२०८१।०२।०७ गते

आज्ञाले,

टेकराज पन्थी

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका बाट प्रकाशित मुल्य रु. १० दश रुपैया